

בבא מציעא קי

עניין: בל תלין בשכר מצוות

מהר"ל דרך חיים פ"ב מט"ז

כפי העמל והוא הרבה, ומפני שיש לחשוב ולמה לא יהיה נפרע מיד על שכרו כיון שאתה אומר שכר הרבה נותנים לך, ודבר זה משפט השכירות שמיד שהגיע השכירות צריך לשלם, וזה הטעם שאמרה תורה לשלם לפועל ביום המלאכה ועובר על בל תלין וגם על ביומו תתן שכרו, ואין חילוק בין עני ובין עשיר, והקובע זמן לחבירו לשלם אם עובר הזמן אין כאן דבר איסור.

אב"ל ענין השכירות מפני שנמשך אחר הפעולה כי הפועל הוא עמל ומתנוועע וכל עמל ותנועה הוא בא אל המנוחה וההשלמה בסוף העמל, והתשלומין והפרעון הוא המנוח וההשלמה אשר מגיע אליו בסוף כי כשביל זה היה עמל ומתנוועע בשביל התשלומין, ולפיכך אם אינו משלם עובר בלאו, מה שאינו כך אם מכר לו ביתו ואינו נותן לו הדמים שכל זה לא שייך כאן שלא היה כאן עמל, רק אצל הפועל שהיה כאן עמל וראוי אליו התשלומין שהוא בסוף העמל ולפיכך היה ראוי להיות לאדם התשלומין מיד, ועל זה אמר ונאמן הוא בעל מלאכתך כלומר אף על גב שאיז התשלומין מיד. נאמו בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך בעולם הבא ומה שאין מגיע שכר הפעולה מיד אין בזה תמיה כי הוא דומה לפועל אשר יפעל אצל בעל הבית על מנת שישלם לו כך וכך דמים מן התבואה החדשה, שאין בעל הבית משלם לו אלא כאשר החדש בא לעולם, וכך

בכור שור יבמות צו:

התם חי אף כאן חי ונ"ל ע"פ מ"ש המפרשים טעם למה הקב"ה ישלם שכר לצדיקים בעולם שאחר התחיה ולא אחר המיתה בגן עדן ומן הדין ראוי לשלם תיכף אחר המיתה שהרי הקב"ה מקיים כל התורה וכתוב ביומו תתן שכרו פי' תיכף שנגמר העבודה מגיע התשלומין והאדם במותו נגמרת עבודתו ותירצו דקיי"ל האומר לפועלים עשו מלאכה אצל בעל הבית ושכרכם אצל בעל הבית שניהם אינן עוברים זה שאין פעולתו אצלו וזה משום שלא שכרו וה"נ היה משה מדבר לישראל ואמר להם ששכרם אצל הקב"ה ולא חל על שניהם מצות ביומו והנה במצוות שעשה משה א"א

יוסף תהלות לחיד"א

תהלים קיט, עב

א"נ אפשר במ"ש רז"ל כל מה שישראל אוכלים בעה"ז הוא בשכר אמונה ופירשו רבני אשכנז דשכר מצות בהאי עלמא ליכא דנצטוינו על ידי שליח משה רבינו ע"ה ועל ידי שליח ליכא בל תלין. אבל אנכי ולא יהיה לך דנצטוינו מפיו אנו אוכלין בעה"ז וז"ש בשכר אמונה שאנו מאמינים באלהותו יתברך שנצטוינו מפיו עכ"ל. וזה שאמר טוב לי תורת פיך רמז לעיקר האלהות אנכי ולא יהיה לך שנצטוינו מפיו ואנו בטוחים בזה לאכול בעה"ז ואהניא לן מאלפי זהב וכסף דכסף וזהב לפעמים התעיף עיניך וכו' אבל האמנה בשמו הגדול בטחנו לאכול בעה"ז כל ימי חייו.

כבר לאדן לחיד"א

סימן ז' אות כז, ג

ואפשר במה שחקרו הראשונים במ"ש דשכר מצות בהאי עלמא ליכא דאיך ח"ו הקב"ה משהא השכר ואיכא משום בל תלין. וכמה תירוצים נאמרו בזה. האחד שהשוכר פועלים ע"י שליח ליכא משום בל תלין ואנו נצטוינו המצו' ע"י משה רבינו ע"ה וא"כ ליכא בל תלין. ועוד יש לומר כמ"ש מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש שכל מה שיעשה האדם אינו מגיע כנגד מה שהקב"ה זורח לו השמש. וכן נאמר שכל מעשה האדם אינו מספיק כנגד מה שיש עולם שהוא ית' ברא העולם בכלל ובפרט וזה יספיק שכר על כל עבודתו להקב"ה. ועוד תירצו דאומן קונה בשבח כלי אם הסמנים שלו וה' נתן הבחירה לאדם והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וכשהוא עוסק בתורה ובמצות ביראה א"כ הסמנים שלו ואומן קונה בשבח כלי וליכא בל תלין. ועוד כי אנחנו חייבים לעובדו כעבד העובד את רבו ואם יתן ה' בחסדו שכר אינו שכר בעצם אלא נקרא פרס כמ"ש רבינו עובדיא ז"ל וא"כ ליכא בל תלין אלא כשב"ה נותן שכר אבל לגבי דידן לא שייך שכר אלא פרס שאינו חייב מן הדין. ואפי' לקבל פרס זה לא יעבוד על מנת לקבלו. וא"כ ליכא בל תלין. וכבר נודע דדרך התנא ללמדנו בקצרה אגב אורחיה כמה מילי על דרך שכתבו התוס' ריש ברכות ע"ש והכא נמי אגב אורחיה השמיענו כמה טעמי לחקירה הלזו דשכר מצות בהאי עלמא ליכא ואין לפצו פה משום בל תלין. חדא משה קבל תורה מסיני ומסרה ולא שמענו התורה מפיו כי אם ממשה רבינו ע"ה וע"י שליח ליכא בל תלין. ועוד על ג' דברים העולם עומד. ודי שכר זה שיש עולם ע"ד מה יתרון תחת השמש. ועוד אל תהיו וכו' לקבל פרס שאינו חייב מן הדין והוא כמו מתנה וא"כ ליכא בל תלין. ועוד הו' כעבדים וכו' שלא ע"מ לקבל פרס וא"כ ליכא לתא דבל תלין אפי' בפרס. ועוד ויהי מורא שמים עליכם דבסמנים שלו אומן קונה בשבח כלי כמדובר ואין כאן בל תלין. ונמשך לזה אפי'